

MAGYAR JUHÁSZAT

ÉS KECSKETENYÉSZTÉS

Szerkeszti
a szerkesztőbizottság

24. évfolyam
2015/5

KUKOVICS SÁNDOR – JÁVOR BENCE

Trendforduló a juhhús világcácán?

..... II-V

MONORI ISTVÁN – SZABÓ MÁRIA – CSÍZI ISTVÁN

A bárányhizlalás gazdasági környezete 2015-ben

..... VI-VIII

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG TAGJAI: **Bátor Árpád**, A JUH TERMÉKTANÁCS ELNÖKE, **Dr. Jávor András**, EGYETEMI TANÁR, ELNÖKSÉGI TAG,
Dr. Kukovics Sándor, ÜGYVEZETŐ IGAZGATÓ, JUH TERMÉKTANÁCS
Dr. Békési Gyula, **Dr. Mucsi Imre**, EGYETEMI TANÁR, • Szerkesztette: **Avar László**

Trendforduló a juhhús világpiacán?

Az elmúlt években szinte megszokottá vált, hogy Kína egyre inkább befolyásolta emelkedő igényével a világ juhhúsipacát, az elmúlt négy évben csaknem megháromszorozódott a juhhús és bárányhús bevitel. Úgy tűnik azonban, mintha ez a folyamat megakadt volna 2015. első negyedévében (1. ábra).

Alig egy évvel ezelőtt a brit *EBLEX* (*English Beef and Sheep Industry*) piaci értékelésben arról lelkendezett, hogy kielégíthetetlen a juh- és bárányhús iránti kínai igény, de a 2015. év első negyedévi adatok (2015. április 30.) jelentős, mintegy 20%-os visszaesésről szólnak. Az idei év első három hónapjában a kínai import mindössze 65 000 tonna volt. Az új-zélandi export 22%-kal, az ausztrál export 17%-kal, az argentin bevitel 71%-kal zuhant vissza. Az utóbbi hatalmas esése miatt az előbbi kettő részesedése viszont nőtt valamelyest a kínai juhhús piacon.

Ez a meredek juhhúsimport-zuhanás a 2014-es hatalmas arányú növekedést követte. Amíg a juh és a bárány teljes vágott test bevitel 75%-kal esett vissza (2700 illetve 980 tonnára), a csontos hús import csak 7%-kal csökkent (60 000 tonnára). Az elemzők szerint e jelenség – az olcsóbb hús felé fordulás – mögött a kínai gazdaság növekedésének lassulása feltételezhető, valamint ebben szerepet játszik az import hazai termékkel szembeni magas ára is. Az egységárakban mintegy 9% csökkenés következett be márciusban, amikor a szárazság következtében többlet új-zélandi árú volt a piacon.

Az import mennyiségének éles zuhanása, valamint az egységár helyi valutában való csökkenése a 2015. év első három hónapjában Kínába importált juhhús értékének 24%-os visszaeséséhez vezetett.

Az ország kivitelében Kína az első helyre került az utóbbi négy évben, jelentősen

megelőzve az EU-t, amely folyamat erőteljesen megváltozott 2015-ben.

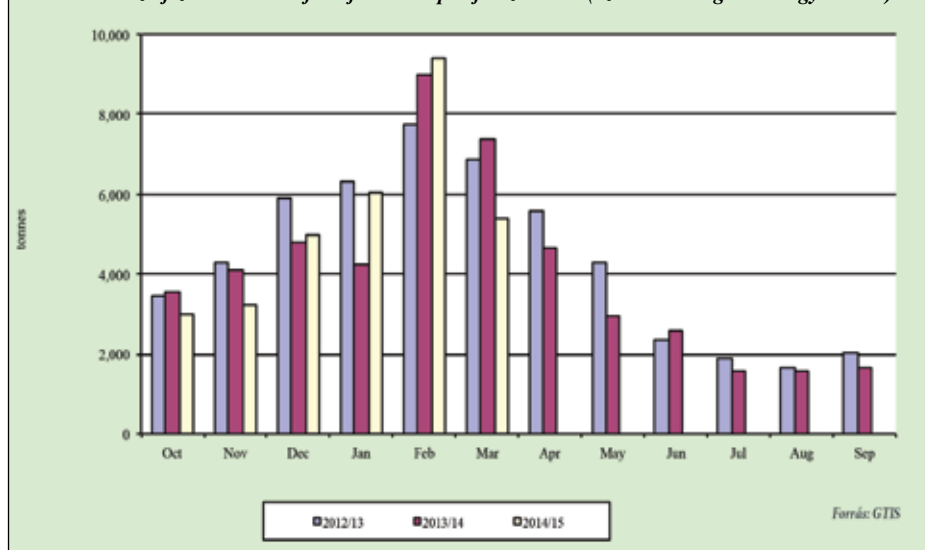
A hűtött csomagolt *friss juhhús* világpiacra jutott exportja (2011-ben 62 320 tonnáról 2013-ra 71 880 tonnára nőtt) jelentősen visszaesett 2014-ben (66 160 tonna). A 2015. év első három hónapjában viszont – az előző évihez hasonlítva – némileg visszaemelkedett (+1,9% -26 600 tonna). Az elmúlt három évben hasonló folyamat játszódott le az EU-ba exportált mennyiséget illetően is: a mennyiség a 2011-es 44 360-ról 2013-ra 51 170 tonnára emelkedett, és 2014-re 46 770 tonnára esett vissza. Az idei első negyedévben itt is bekövetkezett egy visszaemelkedés: az előző évivel összevetve az ide hozott 20 800 tonna 1,0% növekményt jelentett. Ez azt jelenti, hogy a friss hús döntő hányada továbbra is az EU-ba érkezik Új-Zélandról.

A friss juhhús ide történő exportja jelentős havi változásokon megy keresztül (2.

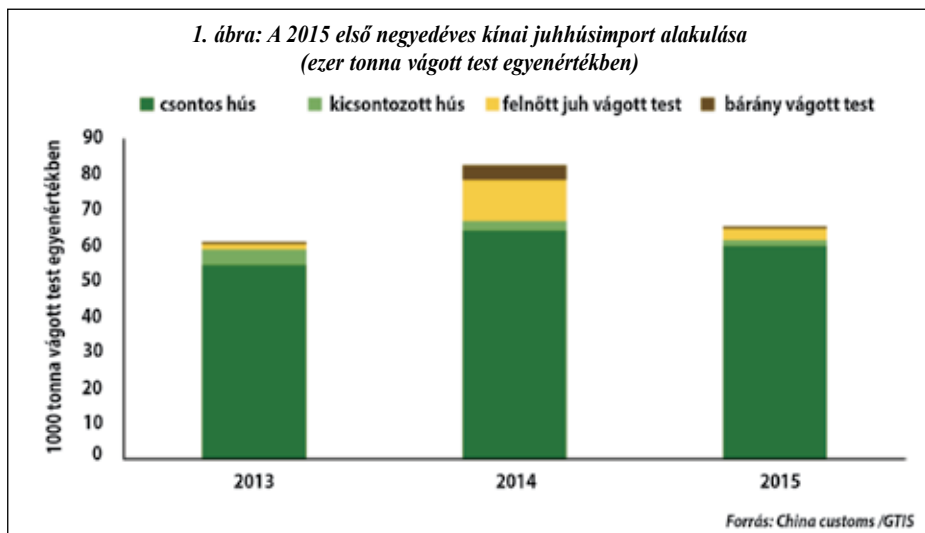
ábra) L. J. Colby 2015. május 11-i elemzése szerint. Fokozatosan növekedve februárban éri el csúcspontját, majd jelentős mértékben visszaesik. Ezzel szemben e hús ára október és december között zuhan (3. ábra), utána pedig júliusig intenzíven emelkedik. Idén ez az emelkedés már márciusig lényegesen meghaladta az előző évek adatait.

A beszállításból hagyományosan a UK (Egyesült Királyság) részesült a legnagyobb hányadban (2011 és 2013 között 25 200-ról 32 460 tonnára nőtt annak mennyisége, ami 2014-ben 46 720 tonnára esett vissza). A 2015-ös év első negyedévében éves összehasonlításban viszont 4,5%-os emelkedésre került sor (13 600 tonna). Az előző négy évben a többi tagállamot tekintve (Franciaország, Németország, Hollandia, Belgium és egyéb országok hasonló folyamat játszódott le). Franciaország piaci részesedése azonban csökkent idén (2530 tonnára, amik 12,5% visszaesés. Ezzel szemben

2. ábra: Az új-zélandi hűtött friss juhhús exportja az EU-ba (ezer tonna vágott test egyenérték)

1. ábra: A 2015 első negyedéves kínai juhhúsimport alakulása (ezer tonna vágott test egyenértékben)

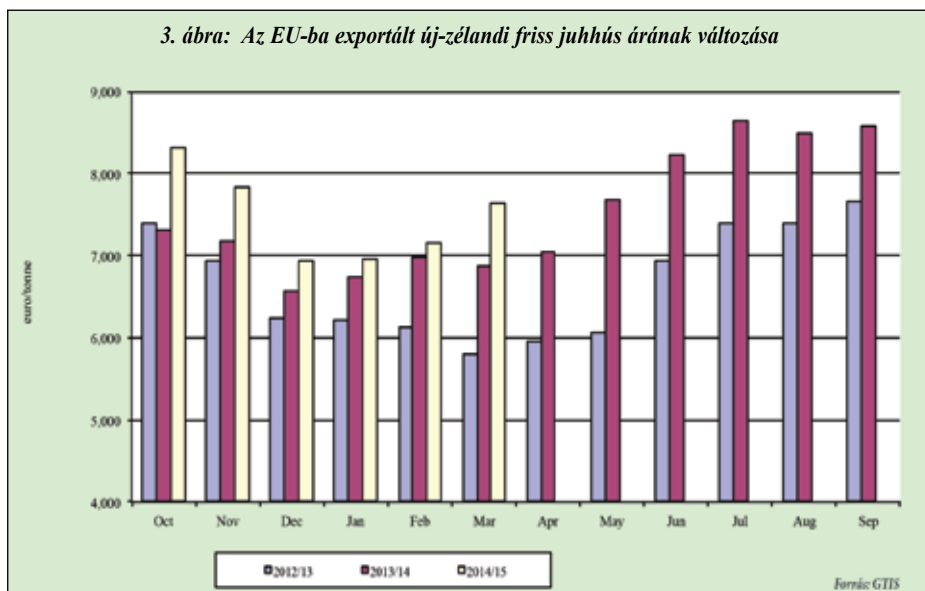

Németországba éves szinten összevetve 8,9%-kal több jutott (1950 tonna). A többi tagállam részesedése ugyancsak csökkent.

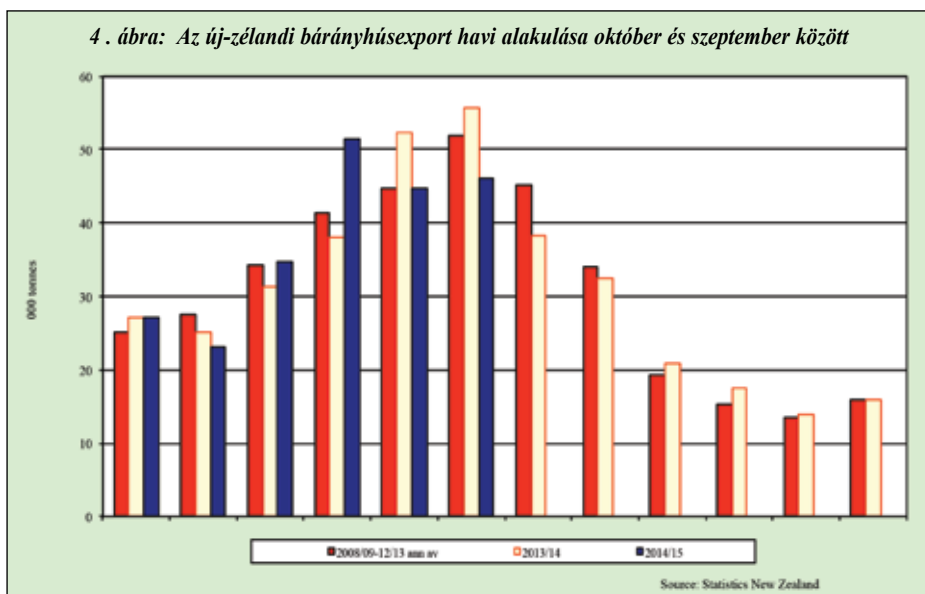
A nem EU-országok esetében kisebb volt a növekmény 2011 (17 960 tonna) és 2013 (20 710 tonna) között, de a visszaesés 2014-ben (19 440 tonna) itt is jelentősnek bizonyult. Ezek közül azonban a 2015-ös emelkedés minden résztvevőt pozitívan érintett (USA – 2020 tonna, +4,2%; egyéb országok 32 240 tonna, +7,0%).

Az ország összes juhhúskivitele (friss + fagyasztott) azonban folyamatosan nőtt az utóbbi négy évben, és 2011-ről 328 170 tonnáról (benne 258 010 tonna bárányhús és 70 160 tonna felnőtt juhhús) 2014-re 396 870 tonnára (benne 303 360 tonna bárányhús, és 93 510 tonna felnőtt juhhús) emelkedett. A 2015. év első negyedévében

3. ábra: Az EU-ba exportált új-zélandi friss juhhús árának változása

4. ábra: Az új-zélandi báránjúsexport havi alakulása október és szeptember között

azonban jelentős visszaesés következett be 2014-hez hasonlítva: az összes kivitel 143 230 tonnáról 131 620 tonnára esett vissza, ami -8,1%-nak felel meg Ezen belül a báránjúsexport kisebb (-1,0%; összesen 97 810 tonna) mértékben, a felnőtt juhhús (-23,8%, összesen 33 810 tonna) pedig csaknem negyedével zsugorodott.

Az EU-28 részesedése az ország juhhús-exportjából folyamatosan esett vissza az elmúlt négy évben (2011-es 142 970 tonnáról a 2014-es 127 110 tonnára). A kínai piac idei megtorpanása miatt azonban az első negyedévben 10,9%-os emelkedés következett be (51 920 tonna). A legtöbb tagállamba több juhhús érkezett e negyedévben: UK – 27 420 tonna +14%; Németország – 7 140 tonna +10,0%; Hollandia – 5 030 tonna +18,0%; Svédország – 98 tonna +34,8%; Spanyolország – 1040 tonna +104,7%. De Franciaország (4430 tonna, ami -15,4%) és Görögország (1110 tonna – 3,1%) veszített az előző évi pozíciójából. A többi tagállamba viszont 1690 tonnával több juhhús érkezett (+23,5%).

L. J. Colby 2015. május 11.-i elemzése szerint 2015-ben csak februárig nőtt a behozatal (4. ábra), és már márciustól csökkenő tendenciára váltott.

A nem EU-országokba irányuló kivitel mintegy 80 000 tonnával emelkedett az utóbbi négy évben, a 2011-es 185 200 tonnáról 2014-re 269 760 tonnára nőtt. A 2015-ös első negyedéves ide irányuló kivitel (79 700 tonna) az előző évitől 17,5%-kal maradt el. E hatalmas emelkedésben Kína volt a motor (a 2011-es 43 870 tonnáról 2014-re 158 170 tonnára nőtt importja), a többi célország 2014-ben kisebb mennyiségben részesült (USA – 19 620-, Szaúd-Arábia – 14 270-, Kanada – 9 800; Hongkong – 5 500 tonna. A többi célország esetében a folyamat csökkenő tendenciát mutatott ez időszak alatt: 2011-es 84 720-ról 2014-re 62 400 tonnára csökkent a kivitel.

A 2015. év első negyedévében nemcsak Kína (47 460 tonna; -24,3%) és Hongkong (40 tonna; -57,6%), de Kanada (2460 tonna; -14,4%) és az egyéb országok (10 590 tonna; -9,8%) importja is visszaesett. A csökkenő folyamat kevésbé érintette az

USA-t (5970 tonna; +8,3%) és Szaúd-Arábiát (6800 tonna; +13,1%).

Ausztrália kivitele ugyancsak fokozatosan emelkedett az utóbbi években. A 2011-ben még 257 350 tonna (benne 165 050 tonna báránjúsexport; és 92 310 tonna felnőtt juhhús) kivitel 2014-re 444 930 tonnára emelkedett (benne 248 250 tonna báránjúsexport; és 193 680 tonna felnőtt juhhús). A kivitel azonban Ausztrália esetében is megtorpant 2015 első hónapjában (106 700 tonna; -4,9%), amiben a báránjúsexport (61 210 tonna; +4,8%) ugyan emelkedett, de a felnőtt juhhús mennyisége (45 850 tonna; -23,2%) jelentősen visszaesett.

Az ország az EU-28 második legnagyobb beszállítója, és az elmúlt négy év folyamatos emelkedése (a 2011-es 16 540 tonnáról 2014-re 18 610 tonnára) ugyancsak megtorpant 2015 első negyed évében (4 800 tonna; -15,4%). A visszaesés a UK-t (3 910 tonna; -6,8%) kevésbé, de Franciaországot (420 tonna; -23,2%), és a többi tagállamot (470 tonna; -49,6%) jelentős mértékben érintette.

A nem EU-országokba irányuló kivitel volt Ausztrália esetében a meghatározó, ami 2011 (240 900 tonna) és 2014 (423 320 tonna) között csaknem 180 ezer tonnával emelkedett. Az ide irányuló export azonban (101 260 tonna) 4,4%-kal esett vissza az utóbbi negyed évben.

A Kínába irányuló kivitel 2011 (38 750 tonna) és 2013 (108 690 tonna) között csaknem megháromszorozódott, de 2014-ben (107 780 tonna) csaknem ezer tonnával csökkent. Az USA-ba kivitt juhhús mennyisége töretlenül nőtt 2011 (36 900 tonna) és 2014 (50 830 tonna) között. Hasonló trend érvényesült az Egyesült Arab Emírségek (20 740-ról 28 610 tonnára), Szaúd-Arábia (15 240-ról 23 460 tonnára), Malajzia (9 060-ról 23 830 tonnára), Bahrein (7320-ról 11 820 tonnára), Pápua-Új-Guinea (11 800-ról 12 870 tonnára), Japán (12 010-ról 14 960 tonnára), Hongkong (8330-ról 14 390 tonnára), és a többi nem EU-tagállam célország (78 060-ról 125 480 tonnára) esetében.

A 2015 első negyedévi visszaesés azonban nem minden országot érintett. Kína (22 120 tonna; -19,3%) és Hongkong (1150 tonna; -73,5%) mellett Bahrein (1490 tonna; -54,0%) és Japán (3020 tonna; -8,7%) importja is jelentősen zsugorodott. Ezzel szemben az USA (16 790 tonna; +5,7%), Egyesült Arab Emírségek (7600 tonna; +0,8%), Szaúd-Arábia (7990 tonna; +20,4%), Malajzia (6830 tonna; +14,8%), és Pápua-Új-Guinea (4440 tonna; +36,2%), valamint egyéb nem EU-országok (29 830 tonna; +5,3%) importja érzékelhetően emelkedett.

Ez a folyamat azt jelenti, hogy némileg átrendeződött a juhhús piaca az utóbbi három hónapban.

A 2010/11-es szezontól (32,583 millió egyed) számítva folyamatosan csökkent az ország juhállománya (2013/14-ben 30,787 millió), és e folyamat folytatódik 2014/2015-

ben is (29,556 millió egyed; -4,0%). Az anyajuh állomány a 2009/2010-es (22,214 millió) szezontól a 2014/2015-ös szezoniig (19,710 millió) jelentős veszteséget szenvedett el, amiből az utóbbi év visszaesése 2,6%-ot képvisel. A tenyésztésre visszatartott jerke 2013/2014-es szezoni (1,999 millió) esett vissza nagyobb mértékben, de 2014/2015-ös szezoni (2,001 millió) már minimális növekedés következik be.

A jó időjárás is hozzásegítette őket ahhoz, hogy a szaporaság 5%-kal emelkedett (117,6%) a mostani (2014/2015) szezoni, az előzőhöz képest. Ennek következtében a megszületett bárány szám 2,5%-kal lett több (25,525 millió) ebben a szezoni, mint előzőleg, a bárányvágások száma azonban 2,6%-kal esett vissza (2,100 millió egyed).

Az átlagos vágott test súly minimálisan lett kisebb (18,21 kg a 18,27 kg-mal szemben) ebben a szezoni. Az előbbi két változás a bárányhús termelést 3,0%-kal csökkentette (366 000 tonna) vágott test egyenértékben számolva. A bárányhús export várhatóan 2,9%-kal lesz kisebb ebben a szezoni (298 000 tonna), mint a 2013/2014-es szezoni. A kivitel csökkenésével párhuzamosan a felvásárlási ár viszont (8459 NZ\$/100 kg) 3,6%-kal emelkedett. (Forrás: *Beef and Lamb New Zealand, Statistics New Zealand*).

Az éves júniusi fordulópontot figyelembe véve a juhlétszám csaknem négy millióval esett vissza 2014-ben (71,63 millió), és 2015-re (69,8 millió egyed; -2,6%) további létszám zsugorodást várnak. A fentiek következtében a bárány vágások száma (21,4 millió) csak 3,8%-kal csökken, viszont a felnőtt juh vágások száma (7,5 millió egyed) 25,6%-kal esik vissza 2015-ben. E folyamat a bárányhústermelést vágott test egyenértékben 3,3%-kal csökkent (471 000 tonnára), és a felnőtt juhhús termelést (171 000 tonna) viszont 26,9%-kal veti vissza. (A vágott test súly értékében alig van eltérés a bárány (22,0 kg) és a felnőtt (22,8 kg) juh adata között.)

Az exportálható bárányhús mennyisége mintegy 10 000 tonnával lesz kevesebb idén

(220 000 tonna), mint egy évvel ezelőtt, míg a felnőtt juhhús kivitel hatalmasat (-32,8%; 125 000 tonna) zuhan. Az évek óta tartó promóciós program eredményeként azonban a belföldi fogyasztás várhatóan 3,9%-kal emelkedik idén (215 000 tonna) a 2014-es (207 000 tonna) adathoz képest, ami még mindig messze van a 2012-es 222 000 tonnától. (Forrás: *Meat and Livestock Australia*)

A francia *Institut de l'Élevage* elemzése és előrejelzése szerint a fogyasztás csökkenő tendenciája 2015-ben is folytatódik, de a termelés stabilizálódásában reménykednek, jöhetnek, a termelő állomány létszáma enyhén tovább eshet (5. ábra).

A magas ár miatt a juhhús és a bárányhús fogyasztás némileg csökkenhet, jöllehet, a háztartások által fizetett ár csak 3%-kal nőtt a 2015. március 22-i jelentés szerint. Némi defláció következett be a húspiacokon, ami az elkölthető pénz mennyiségére kényszerűen hat. A fogyasztói „húskosárban” a juh/bárányhús egy főre jutó aránya alig 2%, ami 2,7 kg/fő/év jelenleg. Ennek mennyisége azonban 2000-ben még 4,6 kg volt. Egy 2014-ben elvégzett felmérés eredménye szerint a 35–64 éves korosztály vásárlása és fogyasztása mennyiségében 13%-kal esett vissza. Ugyanakkor a 65 és afeletti korosztály vásárlása és fogyasztása azonos szinten maradt, ami azt jelenti, hogy a teljes fogyasztásban játszott szerepe 42%-ra emelkedett.

Az intézet a jelenlegi fogyasztási trend miatt az import mennyiségének csökkenését valószínűsíti 2015-re. Ezzel együtt az import hús jelentősége egyre inkább meghaladja a belső előállítású juhhúst a belső piacon, ahol a jelenlegi arány már elérte a 60%-ot.

A beszállítók közül az Egyesült Királyság az egyetlen, ahol jelentősebb termelésnövekedést valószínűsítene, aminek következtében megerősítheti helyzetét a piacon, ahol a második helyet foglalja el a ranglistán, a francia előállítású juhhúst követően.

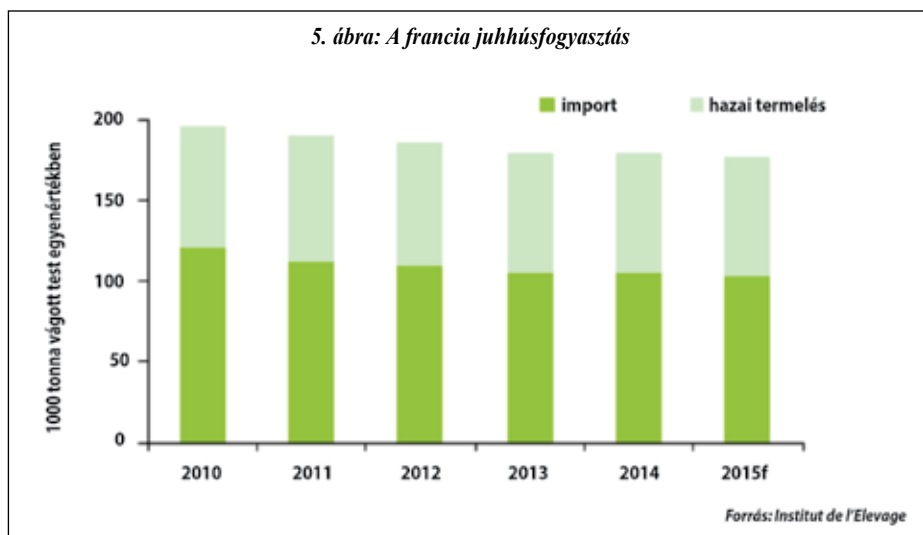
Az brit *EBLEX* elemzése szerint a francia első osztályú juhhús importja 4%-kal csökkent az év első három hónapjában (2014-hez hasonlóan 22 400 tonnát tett ki vágott test egyenértékben). Ez a jelenség elég kiábrándító az ágazat szereplői számára, mert a húsvéti szezoni az egyik legfontosabb a juhhús értékesítésében. Úgy tűnik, hogy a 2014-es magasabb értékesítési adatok nemcsak a húsvéti ünnep későbbi ideje miatt következtek be. A mostani adatok 8%-kal múlják alul a 2013-as eredményeket, amikor is a húsvéti ünnep ugyan arra a hétre esett.

Az általános importmennyiség-csökkenés ellenére az Egyesült Királyság (UK) beszállítása ez időszak alatt 9%-kal emelkedett, ami azt jelenti, hogy az UK a teljes francia import 46%-át adja. Ez a beszállítás növekedés és az euró: font váltási aránya miatt, az UK beszállítás értéke ezen időszak alatt éves összehasonlításban 54,8 millió €-ra, azaz 19%-kal emelkedett. A jelenlegi erős brit font értéke az átváltásban 4%-kal csökkentette az egységárat, mégis, az értékben való csökkenés csak 5%-ot jelentett.

Új-Zéland, a második legnagyobb beszállító, az első három hónapban 6%-kal növelte ide irányuló exportját, és ezzel részesedését 22%-ra emelte ezen a piacon. Mindez az ottani termelés és a teljes export jelentős visszaesése mellett következett be. A kínai exportjuk jelentős csökkenése következtében több árut tudtak más piacokon elhelyezni.

Az ide irányuló ír juhhúsexport 2015. év első negyedében éves szinten 6%-kal csökkent. Ez a visszaesés, a 2014-es adatokhoz hasonlóan, január és február hónapban következett be. Ezzel együtt Írország a maga 15%-os részesedésével a harmadik legnagyobb beszállító a francia piacon.

5. ábra: A francia juhhúsfogyasztás

A legnagyobb zuhanás a spanyol beszállításban következett be (27%), ami mögött a spanyol juhállomány tovább folytatódó leépülése fedezhető fel, s amely 8%-ra csökkentette a részesedésüket a francia importból.

Az átlagos, beszállítási egységár kg-onként 11 € centet nőtt ebben a negyedévben, ami a teljes francia import értékét 6%-kal, 126,1 millió €-ra növelte. Ez a jelenség sokkal inkább az euró gyengélkedése és nem a francia vásárlók igényének növekedése miatt következett be.

A brit Agriculture and Horticulture Development Board és az EBLEX előrejelzése szerint 2014-hez képest 6%-kal nő a juh- és bárányhús termelés az országban 2015-ben. Értékelésük szerint folyamatosan nő a levágott bárányok száma (2013-ban 12,448; 2014-ben 12,814; és 2015-ben 13,600 millió egyed). A levágott felnőtt anyajuhok és kosok száma enyhe visszaesést követően ismét nő ebben az évben (2013-ban 2,069-; 2014-ben 1,805-, és 2015-ben 1,960 millió egyed). A fő előrejelzéseket az 1. táblázatban mutatjuk be.

A brit bárányárakat alapvetően a vágás utáni minősítés eredménye határozza meg. A minőség szerinti különbségek érzékeltesére mutatjuk be a 2. táblázat adatait, amelyen a 2015. május 9-ével záródó hét értékelését foglaljuk össze EUROP minősítés (testalakulás és faggyú borítottság) szerint.

A 20 086 levágott bárány 13,1%-kal kevesebb, mint az előző heti vágás, és ezek átlagos ára 382,6 p/kg, ami 3,4%-kal marad el az előző heti szinttől.

A táblázatból az megállapítható, hogy a legtöbb bárány az R és az O kategóriába esett, és a túl zsíros egyedek aránya korlátozott volt. A legmagasabb árat a 2-es és a 3L faggyúborítottságú vágott testekért adták.

Az Európai Bizottság adataira (DG

Kategória	Ország	€/100kg	% változás
		vágott test	adott héten
Könnyű bárány	Bulgária	751,30	+4,0
	Görögország	503,56	-0,7
	Spanyolország	666,84	+6,3
	Horvátország	533,39	-14,2
	Olaszország	577,77	-1,6
	Magyarország	506,89	-12,0
	Portugália	478,00	+0,0
	Szlovénia	585,99	+7,0
	Szlovákia	416,17	+0,0
	EU 28	588,92	+2,1
	Nehéz bárány	Észtország	297,56
Belgium		613,00	-2,1
Németország		568,22	-1,6
Spanyolország		463,09	-11,4
Franciaország		639,00	-2,3
Írország		524,53	+2,1
Hollandia		558,23	-3,1
Ausztria		546,00	+2,8
Lengyelország		425,65	+1,8
Svédország		599,27	+3,6
Egyesült Királyság		533,54	-2,0
Nagy Britannia		537,03	-2,4
Észak Írország		488,12	+3,6
Dánia		529,80	+1,2
Ciprus		595,00	-0,7
Litvánia		448,53	+9,2
EU 25		553,77	-2,0
Románia		398,27	+56,0
EU 28		542,18	+0,3

Megnevezés	2013	2014	2015	2016
Termelés	289,4	297,5	315,8	311,1
Import*	115,5	107,8	109,6	109,0
Export*	109,0	107,5	115,2	113,9
Összes fogyasztás	295,9	297,8	310,1	306,2

*vágott test egyenértékben, beleértve a feldolgozott termékeket is
(Forrás: EBLEX – AHDB – DEFRA, 2015. április)

Kategória	Faggyú borítottság													
	1		2		3L		3H		4L		4H		5	
	N.	p/kg	N.	p/kg	N.	p/kg	N.	p/kg	N.	p/kg	N.	p/kg	N.	p/kg
E	2	285,0	51	395,2	73	393,0	12	390,2	3	366,7	-	-	-	-
U	8	370,6	338	394,9	954	392,4	357	383,9	75	367,9	3	323,3	1	310,0
R	160	377,0	2654	391,0	5481	389,7	2482	385,2	619	371,5	94	351,5	17	309,7
O	291	333,2	2153	375,4	2995	377,4	935	380,7	128	369,0	37	336,8	5	306,0
P	60	258,3	70	273,6	26	273,5	2	280,0	-	-	-	-	-	-

N = egység szám; p/kg = penny/kg angol fontban; L = könnyű; H = nehéz
(Forrás: EBLEX)

AGRI) alapozva a brit Agriculture and Horticulture Development Board egy érdekes heti ár-összehasonlítást tett közzé, amelyből csak az euró-áradatokat emeltük ki az 3. táblázatban.

Az adatokból egyértelműen látható, hogy a magyarországi ár 12%-ot esett azon a héten, jöllehet a fő piacot jelentő olasz ár csak 1,6%-ot csökkent a könnyűbárányok esetében. (Ez a kimutatás Magyarország esetében a nehézbárányok árát nem tartalmazza, mert létszámuk és arányuk elenyésző.) Az EU-28 átlagához képest a hazai árunk 82 €-val alacsonyabb. A visszaesés Horvátország adatában 14%, a többi esetében alig néhány %-ot tesz ki a változás (+/-).

A nehézbárányok árait tekintve a két legnagyobb juhtartó ország (UK és Spanyolország) esetében csökkent az ár, ami az utóbbi esetében volt jelentős (11,4%). Ami a romániai árakat illeti, az 56%-os áremelkedéssel is 44%-kal (143,91 €-val) maradtak el az EU-28 átlagától.

**Kukovics Sándor,
Jávor Bence**

A bárányhizlalás gazdasági környezete 2015-ben

A hazai juhágazat újabb kihívással találta szembe magát, amikor 2014 őszén szembesültünk a kéknyelvbetegség hazai kitérésével. Szinte egyidejűleg kialakult egy nem alaptalan feszültség a termelők és a kereskedők körében, hiszen az elsősorban exportorientált ágazat státusza azonnal megváltozott. Jelentős bonyodalmakat okoz számunkra ez a betegség nemcsak állategészségügyi, hanem kereskedelmi vonatkozásban is. Sajnos úgy néz ki, hogy hosszú távon meg kell tanulnunk együtt élni a kéknyelvbetegség fenyegetésével, amely a különböző státuszú állatok (vágóállat, hízóállat, tenyészállat, amelyek mind különböző TRACES-t igényelnek) export-importját tekintve jelentős korlátozásokat von maga után.

A legszélesebb körben érintett termék természetesen a vágóbárány, amelynek exportja közvetlenül csak vágóhídra irányítható. A szabályozás nem ennyire egyértelmű és egyszerű (EK 1266/2007), habár a jogszabály sok megoldási lehetőséget nyújt a különböző státuszú állatok járványügyileg kockázatos területről való „kiszállításáról”. Többnyire ezek költséges eljárások, és rendkívül bonyolulttá tehetik a vágóbárány-exportot. Nem lehet azonban szó nélkül elmenni amellett, hogy van olyan megoldás is, amely „ingyenes” (lásd EK 1266/2007 rendelet III. fejezet 8. cikk és a III. melléklet 2. pontját) lehetőséget ad kéknyelvbetegséggel érintett körzeten kívülre történő szállításra, azonban ez a hatályban lévő hazai kéknyelv-rendelettel nincs összhangban, ezért a hazai és az uniós szabályozás eltérése további problémákat és konfliktusokat vet fel.

Érezhető, hogy a helyzet korántsem egyértelmű, és ez általában annak a félnek kedvezőtlen, aki el szeretné adni termékét, árúját egy betegséggel érintett térségből, legyen szó akár termelőről, akár kereskedőről. Az a meghatározó kérdés, hogy milyen megoldásokat vagy rész megoldásokat találni ebben az adott helyzetben.

A Debreceni Egyetem ATK Karcagi Kutatóintézetében már több mint egy évtizede foglalkozunk végtermékfejlesztéssel, különös tekintettel a bárány előállításra. A vizsgálataink során megvizsgáltuk, hogy mely genotípusba tartozó állatok /magyar merinó, (magyar merinó x berrichon du cher) F₁; (magyar merinó x BMC*) F₁ és berrichon du cher/ milyen hatékonysággal hasznosítják a takarmányt, valamint alkalmazásukkal milyen minőségű végterméket tudunk előállítani kis és nagy súlyban (13,0 kg alatti és 13,1 kg feletti vágott test esetén). Eredményeink igazolták, hogy a keresztezett bárányok húsminősége és vágási aránya lényegesen jobb, mint a magyar merinóé, ezzel szemben téli hizlalás esetén a merinó

típusú bárányok takarmányhasznosítása a kisebb gyapjúval fedett bárányokét meghaladta (kevesebb energiát fordítottak a hőháztartásuk egyensúlyban tartására). Természetesen azt is vizsgáltuk, milyen a báránynevelés és a hizlalás gazdaságossága. (*BMC – blanche de massif central.)

Az elmúlt években minimálisan változott a hazai bárány piac (Kukovics, 2015), az „olasz export” maradt a meghatározó a korlátozott mértékű hazai vágás és a nem számottevő francia, illetőleg az esetenkénti osztrák, holland piac mellett, valamint a meglehetősen hektikus török exportlehetőség ellenére is.

A kéknyelvbetegség azonban még rontotta a helyzetet. Az elmúlt évtizedekben a

lehet beszámolni, és ez egyben egy kitérés pont lehet, rész megoldást jelenthet a kéknyelv okozta problémára.

A következő kérdés az, hogy gazdaságilag kifizetődő megoldást lehet-e találni a bárányok hizlalására. Intézetünkben azt is vizsgáltuk, hogy a különböző genotípusú bárányok /fajtatiszta magyar merinó, (magyar merinó x berrichon du cher) F₁, (magyar merinó x BMC*) F₁ / választást (20–25 kg) követően milyen hatékonysággal hizlalhatók tovább és az EUOP minősítési rendszerben milyen eredményt tudnak elérni. A vizsgálatba több mint 100 egyed voltunk be, és a genotípus-eltérések mellett vizsgáltuk a két ivar teljesítményének különbségét is.

35 kg-os (magyar merinó x blanche de massif central (BMC) F₁ hízóbárány)

minőségi termék előállítás és a hazai vágás növelésének szükségességéről számos közlemény jelent meg (Jávor–Kukovics 2007, 2009; 2010; Kukovics, 2015.), amelyekben ennek halaszthatatlanságát hangsúlyozták. A hazai vágás felfutása azonban elmaradt a domináns és az európai báránypiacon egyébként jól fizető, meghatározóan könnyűbárányt felvevő olasz piac mellett.

Jelen munkánk eredménye éppen a felvázolt helyzetben fontos és időszerű. Mindenképpen tudnia kell a hazai juhászatoknak és kereskedőknek (bár néhányan már tudják), hogy van olyan hazai vágóhíd, ahol jó minőségű, nagysúlyú bárányokat (35–45 kg) vásárolnak, és a 17–19 kg-os vágott testet külföldre értékesítik. Ez a piac még nem jelentős, de növekvő részesedésről

A vizsgálatainkból most kizárólag a magyar merinó bárányok eredményeit és költség-bevétel kalkulációját mutatjuk be, hiszen ez a legáltalánosabb fajta hazánkban, amelyhez minden gazdálkodó tud viszonyítani. A vizsgálat 2 hónapig tartott, célja a 35–40 kg-os vágási súly elérése volt. A bárányok 7–10 hetesen, közvetlenül a választást követően, 19–27 kg-os testsúllyal kerültek be a hizlalási kísérletbe. A választást megelőzően természetesen már hozzá voltak szoktatva a báránynevelő táphoz a bárányiskolában.

Meglepő eredményt kaptunk a takarmányhasznosítást tekintve, ahol a vizsgált genotípusba tartozó csoportok közül mindkét ivarban a magyar merinó teljesített a legjobban (4 kg alatti takarmány/1kg élő-

súly). Az igaz, hogy a különbség nem volt jelentős a fajták között, de ez mégis meglepő eredmény volt számunkra.

A következő meglepetés akkor ért bennünket, amikor azt tapasztaltuk, hogy 15–17 kg-os vágott test esetén sem találtunk jelentős faggyúzottságot, még a nő ivarú merinó esetében sem. Valószínűsíthetjük, hogy a hizótakarmányok minőségének köszönhetően ezt az eredményt. Napi testsúlygyarapodásban, hizalási végsúlyban, húsminőségben a magyar merinó elmaradt a másik két genotípustól. Egyetlen egy paraméterben volt jelentős lemaradása a magyar merinónak a többihez viszonyítva, az pedig a vágás előtti élő testsúlyhoz viszonyított vágott test aránya. Itt a merinó 42–45% között teljesített, míg a keresztezett bárányok 50% feletti vágási húskitermelési arányt értek el.

Mindezeket összefoglalva elmondható, hogy a magyar merinó a mai hazai bárányhizalási technológiával és jó takarmányozási technológiával R3-as vágási minőséget tud elérni az európai minősítési rendszerben. Ez a termék jól eladható Európa legtöbb államában.

A vizsgálatunk következő része a gazdasági kalkuláció volt. *Táblázatban* foglaltuk össze a bárányhizalás mért és kalkulált költség-bevétel-jövedelem értékét.

A kalkuláció kizárólag a hizalásra vonatkozik, nem az ágazat hatékonyságát vizsgáljuk. A kalkuláció során valóságos 2015-ös felvásárlási árakkal számoltunk, mint ahogyan a költségek számolásánál is a 2015 évi díjakat, költségeket, árakat vettük

<i>A vegyes ivarú magyar merinó bárányok hizalásának gazdasági eredményei 2014–2015 (a táblázat nettó értékeket tartalmaz)</i>		
	Költség	nettó érték (Ft)/bárány
1	20-24 kg-os bárány (935 Ft/kg) 22 kg-os bárány vásárlásánál 12% apadó levonással	18 400
2	Takarmányfogyasztás (tak. hasz.: 4,5 kg/1 kg) 40kg-os korig (saját kísérletünk, teljesen friss) (nettó 80 Ft/kg takarmány ár esetén)	7 300
3	Rezsi	300
4	Személyi költség 1.000 bárány esetén (2 hónap)	600
5	Szállítási költség	300
6	vágási költség	2 000
7	elhullás (5%)	920
Bevétel		
8	Élve való értékesítés hazai vágóhidra való szállítással (700 Ft) súlyvesztés 6% a szállítás során	26 320
8.1	Minőségi felár (750 Ft) U kategória esetén	28 200
9	Vágott-test értékesítés (5,7 euró/kg, 17,5 kg vágott test; 43% vágási arányt jelent) Magyarországon vágatva	30 922
10	Élő állat értékesítés olasz - francia piacra (2,6 euró/kg, 12% levonás)	28 370
Nyerességkalkulációk		
11	8 - (1+2+3+4+5+7)	-1 500
12	8.1 - (1+2+3+4+5+7)	380
13	9 - (1+2+3+4+5+6+7)	1 102
14	10 - (1+2+3+4+7)	850
Marginális árak a különböző kalkulációk esetén		
	11. Ft/kg	739
	12. Ft/kg	739
	13. (vágott test, euró/kg*)	5,5*
	14. (élő állat, euró/kg*)	2,52*
* Az árakat 310 Ft/ euró árfolyammal kalkuláltuk		

Nagysúlyú magyar merinó kos bárányok

figyelembe. A kalkuláció inkább alulértékel, és biztonsági kalkulációnak nevezhetjük, mert a mért eredmények esetében is a magasabb költségek és alacsonyabb bevétel irányába toltuk el az értéket a kerekítéseknél.

A gazdálkodók számára fontos tisztázni, hogy a mi eredményeink számukra is könnyen elérhetőek. Ezért a tartás- és takarmányozástechnológiából származó eltéréseket is belevettük a számításunkba. A különböző juhászati tartástechnológiai eltérésekből származó eltéréseket a mi kalkulációnk kompenzálni tudja. Ami nem helyettesíthető a kalkuláció során, az az ad libitum báránynevelő táp használata. A kalkuláció nem érvényes és az általunk bemutatott eredmények nem érhetőek el táp helyett gazdasági abrak felhasználása esetében!

Hazánkban általában 20–24 kg közötti testsúlyú élő bárányok értékesítésre kerül sor. Idén, 2015 tavaszán egy 22 kg-os bárányért 18 000–19 000 Ft lehetett kapni nettó értéken. Azért kalkulálunk piaci árral, mert az önköltség jelentősen változhat, a különböző termelési rendszer függvényében.

Ennél a vizsgálatnál nem volt célunk, hogy bebizonyítsuk a szaporaság növelésének fontosságát a hazai juhágazatban. A 2015. márciusi felvásárlási ár (a számításnál használt árak) nem volt rossznak mondható, különösen, ha a nemzetközi árakat is figyelembe vesszük. A vizsgálatunkban azt szeretettük volna megtudni, hogy a nehéz-bárány testsúly eléréséig milyen költségek merülnek fel, milyen veszteséggel kell számolnia a gazdálkodónak és milyen eredményeket érhetünk el.

Ha nem sikerül értékesíteni a bárányainkat, akkor számolnunk kell elhullással (bár esetünkben nem volt). Az általunk önkényesen meghatározott 5%-os elhullás hizlalási időszakban jelentősnek tekinthető. Természetesen nagyobb takarmányköltség is felmerül, ezért mi 80 Ft/kg-os báránynevelő táp árral és 4,5 kg takarmányfelhasználással elért 1 kg-os élő bárányelőállítás számoltunk.

A mi kísérletünk eredménye ennél jobb volt, mert a takarmányhasznosítási mérésünk eredménye 4 kg alatti takarmányfogyasztást mutatott 1 kg magyar merinó bárány előállításánál téli időszakban. Kalkulációnkba itt is egy biztosítékot építettünk be, hogy az esetleges eltérésekből adódó kedvezőtlenebb takarmányfogyasztás esetén is helytálló legyen a modellünk. A számítás során 1 € = 310 forintos átváltási aránnyal kalkuláltunk.

A személyi költségek esetén a mi két alkalmazottunk 2 hónapi bérével kalkuláltunk 1000 bárány hizlalása esetén, ahol a bruttó bér 120 000 Ft, a nettó bér két gyermek nevelése esetén 98 000 Ft.

Vizsgálatunkban olyan piacokat vettünk figyelembe, amelyek 2015-ben vásároltak nagyszúlyú bárányokat: hazai vágóhíd, olasz-

sék exportra bárányaikat a hazai gazdálkodók, szövetkezetek és kereskedők. Itt 5,5–5,7 euro-s árat lehet elérni vágott testként. A megnövekedett költségek ellenére a hizlalás profitot termel, bárányonként 1000 Ft körüli értékben. Ez a hizlalás esetében 3,5–4%-os költségarányos további jövedelmet jelent, ami a juhágazatban jelentősnek számít.

Vizsgálatunk negyedik jövedelemkalkulációja az ismert olasz vagy francia piacra értékesített nagyszúlyú élőbárányokra vonatkozik. A kalkulációnk alapján ez a hizlalás is jövedelmező, amely esetben 800–900 Ft többletbevételre lehet számítani bárányonként.

A számításainkban meghatároztuk azt a minimumárat (marginális ár táblázatban), amely alatt az értékesítés továbbgondolást igényelhet.

A kísérletünk eredményei alapján elmondható, hogy a bárányok hizlalása jövedelmező tevékenység lehet. Az ágazat hozamhiányosságait és kieséseit (alacsony szaporulat, magas mortalitás) a jobb hizlalási eredménnyel nem pótolhatjuk, de az árbevétel és a profitot lehet növelni és új piacot lehet építeni.

A mi kalkulációnk során az derült ki, hogy a jövedelmezőséget a piac határozza meg. Ezért elemi érdeke az ország juhágazatának, hogy bővüljön új felvevőhelyekkel a bárány piac. Úgy véljük, hogy a jelenlegi piaci helyzetben, amelyet a kékenyelvbetegség is jelentősen befolyásol, a megszokott és működő olasz piac mellett egyre növekvő mértékben szerepet kell kapjanak a ma még csak alternatív piacok (hazai vágóhíd, hizott bárányok értékesítése).

A hazai feldolgozású bárányok előállításához azonban mindenkinek tudnia kell arról, hogy magában a hizlalás gazdaságos. A következő kérdés, hogy mennyire fog fejlődni a piacnak ez a szegmense. Azt azonban ma már elmondhatjuk, hogy az ismert báránypiaci időszakokon kívül értékesített bárányok nagyobb profitot tudnak termelni, ha egy alternatív piacra kerülnek.

**Monori István,
Szabó Mária,
Csízi István**

Magyar merinó bárány vágott testek

francia piac. A valós felvásárlási árak alapján láthatjuk, hogy egy közepes minőségű bárányt hizlalva eladni a vágóhídnak márciusban nem volt versenyképes az élőállat értékesítéssel szemben, sőt nem is érte meg hizlalni. Itt azonban meg kell említeni, hogy a valóságban, az intézetünkben a 3,7 kg-os takarmányfelhasználással előállított 1 kg élőállat eredmény esetében a takarmányköltségek 6150 Ft/bárányra csökkennek, így a veszteség már csak 300–400 Ft lett volna bárányonként. A jobb vágási eredményt elérő bárányok (egyébként a merinó bárányok 10–15%-a képes elérni ezt az eredményt) a minőségi felárból (táblázat) származó magasabb árbevétel már bárányonként 300–400 Ft-os nyereséget biztosított.

Éppen a kékenyelvbetegség miatt talán rá leszünk kényszerítve, hogy vágva értékesít-